

Metter ils uffants grischuns en moviment

■ (anr/fa) Mintga settavel uffant en Grischun è memia gross. Cun il program 'grischun en moviment' reage-scha il chantun Grischun a questa situaziun, realisond projects da moviment ed ina campagna d'infurmaziun.

«Adina daplirs uffants sa muventan memia pauc e sa nutrischan er malsaun e davanentan uschia memia gross», ha declerà cussegliera guvernativa *Barbara Janom Steiner* gjevgia a Cuira a chaschun d'ina orientaziun dals meds da massa, «per frenar quest svilup han ins lantschà perquai il project 'grischun en moviment'». En collavuraziun cun las vischnancas e cun las scolas en il Grischun vegnan ins tenor ella a realisar a partir da november 2008 sis projects. Il program 'grischun en moviment/grigioni in movimento/graubünden bewegt' dura fin l'onn 2011. «I sa tracta d'in program dal Grischun en collavuraziun cun la promoziun da la sanadad Svizra», ha cuntinuà la cussegliera guvernativa, «sut la direcziun da l'uffizi da sanadad grischun s'engaschan l'uffizi per la scola populara ed il sport sco er il center per prevenziun e promoziun da la sanadad Zepra per in pais saun en il Grischun.»

14 pertschient dals uffants èn memia gross

L'Uffizi chantunal da sanadad ha fatg ina retschertga tar 1200 uffants da scola en Grischun (1. fin 9. classa): «Mintga 7avel uffant (14 pertschient) è memia gross, mintga 27avel uffant (stgars 4 pertschient) patescha d'in grond surpais (dispositas)», ha ditg il manader da l'uffizi *Rudolf Leuthold*. Pli bas ch'il nivel da furmaziun dals geniturs è e pli savens ch'ils uffants han surpais. «Er uffants esters èn pli savens memia gross, e sin il stgalim superiur pateschan ils giuvens pli savens dal surpais che las giuvnas.» Questas datas represchentativas èn vegnidas registradas il matg e zercladur 2008 en l'aglomeraziun da Cuira ed en las regiuns ruralas Engiadina, Val Müstair e Puschlav. En Engiadina e las Vals dal sid è tenor Leuthard il problem pli pitschen ch'en l'aglomeraziun da Cuira cun ses caracter urban. Cun agid da grondezza e dal pais è vegnì calculà l'uschenumnà «body mass index» (BMI), ed ils uffants da scola han dà infurmaziuns areguard lur di-

Rudolf Leuthard, Barbara Janom Steiner e Denise Rudin han preschentà il project «grischun en moviment».

FOTO F. ANDRY

sa da nutriment e da moviment. Cun il monitoring dal BMI vegnan controlladas en quatter onns las midadas da la situaziun da pais e cumparegliadas cun retschertgas fatgas en l'ulteriura Svizra.

Agir a temp ed infurmar la populaziun

«Er sch'en las citads da Basilea, Berna e Turitg pateschan ils uffants pli savens da surpais ch'en Grischun vules la regenza grischuna agir a temp», ha ditg Barbara Janom Steiner. Cun il project 'grischun en moviment' vulan ins cuntanscher ina cultura da moviment, «avair plaschair da sa muventar savens e regularmain». Per realisar ils projects da moviment e nutriment en las vischnancas metta il chantun Grischun a disposiziun durant ils onns 2008 fin 2011 in sustegn professional e finanziar. «Per avoir success cun ils projects en las scolinas e scolas ston els però vegnir sustegnids da las vischnancas cun ideas e cun daners», ha punctuà la cusse-

gliera guvernativa. Il program d'acziun vegn accompagnà d'ina campagna d'infurmaziun «Es en furma?», la quala è destinada a la populaziun. Il preventiv general dal project 'grischun en moviment' ha la regenza approvà l'avrigl, el importa 4 milliuns francs per ils proxims quatter onns.

Cumenzament cun sis projects concrets

Denise Rudin, la manadra dal project 'grischun en moviment', ha preschentà ils projects per ils uffants pitschens, per las scolinas e scolas sco er per il temp liber: «La purschida 'cupitgarola' sa drizza a las scolinas e porscha in equipament da basa per promover il moviment ed il sport en tut las scolinas.» Il 'kiosk durant la pausa' ha tenor ella la finamira da porscher ina marena sauna en scola. «La finamira generala en instituziuns publicas sco scolas, canortas u maisas da mezdi è

da porscher in nutriment equilibrà», ha ella ditg. GKB-Sportkids è in program ch'exista gia per uffants pitschens: «Tar ils 26 lieus da trenament existents duain vegnir vitiers 9 ulteriurs, e lur finanziaziun e la furmaziun da las manadras e manaders duain esser garantidas.» La purschida 'brevs als geniturs' infurmescha ensemen cun la Pro Juventute ils geniturs davart l'importanza dal moviment e davart il nutriment. «Cun la purschida 'localitads per sa muventar' sco piazzas da jugar, piazzas da scola attractivas u vias da velo, vulan ins intimar las vischnancas da realisar in concept communal per implants da sport.» Il sisavel project sa numna 'eveniments da moviment' e prevesa tenor Denise Rudin da promover purschidas per tut la populaziun, sco p. ex. gitas communablas a pe u cul bike.

Ulteriuras infurmaziuns:
www.graubünden-bewegt.ch